

บทที่ ๑

บททั่วไป

๑.๑ ความหมายของกลฉ้อฉล

คำว่า "กลฉ้อฉล" ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า "fraud" ซึ่งเป็นศัพท์ที่ใช้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่กฎหมายก็ได้ให้นิยามของคำว่ากลฉ้อฉลไว้ และแม้ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ. ๒๕๒๕) เองก็ได้ให้ความหมายของคำว่า กลฉ้อฉลไว้โดยตรง เพียงแต่ได้ให้ความหมายคำว่า "ฉ้อฉล" ว่า "ใช้อุบายหลอกลวงโดยเอาความเท็จมากล่าวเพื่อให้เขาหลงผิด"

เมื่อกฎหมายไม่ได้ให้นิยามของคำว่า กลฉ้อฉลไว้โดยชัดแจ้ง ดังนั้นภาระแห่งการให้นิยามนี้จึงตกอยู่กับนักนิติศาสตร์ ซึ่งนักนิติศาสตร์หลายท่านได้ศึกษาและให้ความหมายของคำว่า "กลฉ้อฉล" ดังแนวความเห็นดังต่อไปนี้

พระยาเทพวิฑูร กล่าวว่า กลฉ้อฉลนั้นคือใช้อุบายหลอกลวงให้เขาเข้ากระทำการใด ๆ ซึ่งต้องมีเจตนาหลอกลวงเป็นข้อสำคัญ °

ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช กล่าวว่า กลฉ้อฉลคือการแสดงข้อความอย่างใดให้ผิดต่อความจริง เพื่อลวงให้เขาเชื่อแสดงเจตนา ข้อความที่ผู้ทำกลฉ้อฉล

พระยาเทพวิฑูร (บุญช่วย วณิกกุล), คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
บรรพ ๑ - ๒ มาตรา ๑ - ๒๔๐, พิมพ์ครั้งที่ ๓. (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, ๒๕๐๕),
หน้า ๔๓๕.

ได้แสดงให้เห็นข้อความจริงนั้น โดยปกติก็คือข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง ๑

ศาสตราจารย์ ดร.ประกอบ หุตะสิงห์ อธิบายว่า กลฉนดคือการใช้อุบายหลอกลวงให้เขาแสดงเจตนาทำนิติกรรม ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งยักหลง โดยกล่าวเท็จหรือแกล้งปกปิดไว้ซึ่งความจริง และทั้งมีเจตนาที่จะหลอกลวงให้เขาหลงเชื่อ เพื่อแสดงเจตนาทำนิติกรรมออกมาด้วย ๒

อาจารย์อนันต์ ใจสมุทร กล่าวไว้ว่า กลฉนดเป็นการแสดงข้อความอย่างใดให้เห็นข้อความจริงโดยจงใจเพื่อลวงให้เขาหลงเชื่อแสดงเจตนา ๓

อาจารย์บันโน สุขทรภณีย์ กล่าวว่า กลฉนดคือการใช้อุบายหลอกลวงให้อีกฝ่ายหนึ่งยักหลงหรือเข้าใจผิด จะเป็นโดยกล่าวเท็จหรือแกล้งปกปิดความจริงเพื่อให้เราหลงเชื่อแสดงเจตนาทำนิติกรรมด้วย ๔

๑
ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม ๑ พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๐๕ (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรสาส์น, ๒๕๐๕), หน้า ๑๐๓.

๒
ดร. ประกอบ หุตะสิงห์, คำสอนชั้นปริญญาตรีกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา (พระนคร: โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์, ๒๕๐๔), หน้า ๕๐.

๓
อนันต์ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๑ ว่าด้วยนิติกรรม (พระนคร: โรงพิมพ์สมาคมสังคมนิติศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๐), หน้า ๑๖๘.

๔
บันโน สุขทรภณีย์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๔), หน้า ๑๑๑.

๓
ดร. อักขราทร จุฬารัตน กล่าวว่า กลฉฉฉคือเป็นการใช้อุบายหลอกลวงให้บุคคลที่หลงเชื่อในสิ่งที่ไม่แท้จริง เพื่อให้เขาแสดงทำนิตกร รม ๖

อาจารย์สุบัน พูลพิงษ์ ได้กล่าวไว้ว่าเมื่อพิจารณาแล้ว คำว่ากลฉฉฉจึงหมายความว่าความถึงการใช้อุบายหลอกลวงให้เขาแสดงเจตนาเข้าทำนิตกร รมโดยที่ให้เราหลงผิดหรือเข้าใจผิดโดยกล่าวเท็จหรือแกล้งปกปิดข้อเท็จจริง รวมทั้งการนิ่งซึ่งควรต้องบอกให้แจ้งควย และการกระทำดังกล่าวโดยเจตนาให้เราหลงเชื่อเพื่อแสดงเจตนาออกมาทำนิตกร รมควย ๒

อาจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ กล่าวว่าความหมายของคำว่า "กลฉฉฉ" นี้ควรจะหมายความว่า การกระทำไม่ว่าจะในลักษณะใดอันเป็นการแสดงให้เห็นปรากฏชัดถึงข้อความแย้งใดอย่างหนึ่ง โดยการใช้อุบายหลอกลวงให้ผิดไปจากความจริง เพื่อให้ผู้กรณิในนิตกร รมไม่ว่าฝ่ายใดหลงเชื่อในข้อความนั้นว่าเป็นความจริงและจะได้เข้าทำนิตกร รม ๓

อาจารย์เข้มชัย ชูศิริวงศ์ และอาจารย์บวรศักดิ์ อูวรรณโณ กล่าวว่า กลฉฉฉนั้นคือ การหลอกลวงให้เขาสำคัญผิดและแสดงเจตนาออกมาโดยสำคัญผิด การหลอกลวงนั้นอาจจะกระทำโดยกล่าวเท็จหรือแกล้งปกปิดข้อเท็จจริงซึ่งควรต้องบอกให้แจ้งและมีเจตนาที่จะหลอกลวงเขา ๔

จากแนวความเห็นของนักนิติศาสตร์แต่ละท่านที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ในเบื้องต้นการที่จะเป็นกลฉฉฉจะต้องเป็นการหลอกลวงโดยมีเจตนาหลอกลวงให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งหลงผิดเพื่อจะให้เขาแสดงเจตนาทำนิตกร รม การหลอกลวงอาจทำได้โดยการกล่าวเท็จ

๖ ดร. อักขราทร จุฬารัตน, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิตกร รมและสัญญา พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๔), หน้า ๒๑.

๒ สุบัน พูลพิงษ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิตกร รมและสัญญา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์การพิมพ์, ๒๕๑๕), หน้า ๒๐.

๓ ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิตกร รม เล่ม ๒ (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๕๓๕.

๔ เข้มชัย ชูศิริวงศ์ และบวรศักดิ์ อูวรรณโณ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิตกร รมและสัญญา, (กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายคำราคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔), หน้า ๑๑๔.

การปกปิดความจริง การนิ่ง ฯลฯ จึงอาจสรุปได้ว่า กลฉ้อฉลถือ การหลอกลวงด้วย
วิธีการใด ๆ ก็ตามโดยมีเจตนาหลอกลวงให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งสำคัญผิดเพื่อจะให้เขา
แสดงเจตนาทำนิติกรรม

๑.๒ กลฉ้อฉลเป็นสาเหตุให้เจตนาเสื่อมเสียได้อย่างไร

เมื่อมีการทำกลฉ้อฉลขึ้น ก็อาจมีผลทำให้นิติกรรมเสื่อมเสียได้ เช่น มาตรา
๑๖๑ วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า "การแสดงเจตนาอัน
ไถ่มาเพราะกลฉ้อฉลก็ดี เพราะข่มขู่ก็ดี ท่านว่าเป็นโมฆียะ" กลฉ้อฉลโดยตัวมันเอง
นั้นไม่ใช่สิ่งที่ทำให้เจตนาเสื่อมเสีย แต่กลฉ้อฉลก่อให้เกิดความสำคัญผิด และความสำคัญ
ผิดที่เกิดจากกลฉ้อฉลต่างหากที่เป็นสิ่งที่ทำให้เจตนาเสื่อมเสีย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ
กลฉ้อฉลไม่ใช่เหตุโดยตรงที่ทำให้เจตนาเสื่อมเสีย เพียงแต่มีผลก่อให้เกิดความสำคัญผิด
ขึ้น^๒ คือเจตนาจะเสื่อมเสียต่อเมื่อนานขึ้นขั้นตอนของการสำคัญผิดมาก่อนเท่านั้น

ตัวอย่าง นาย ก. เอากำไลทองเหลืองหุ้มทองคำหลอกขายให้ นาย ข. ว่า
เป็นกำไลทองคำทั้งหมด จะเห็นได้ว่า การที่นาย ข. ยอมซื้อกำไลทองเหลืองหุ้มทองคำ
ก็เพราะ นาย ข. สำคัญผิดว่ากำไลนั้นเป็นกำไลทองคำทั้งหมด การแสดงเจตนาจึงเสื่อม
เสียเพราะเกิดจากการสำคัญผิดอันเนื่องมาจากการหลอกลวง แต่ตรงกันข้าม แม้นาย ก.
จะหลอกลวงว่าเป็นกำไลทองคำทั้งหมด หากนาย ข. รู้ข้อความจริงอยู่แล้วว่าเป็นกำไล
ทองเหลืองหุ้มทองคำ ก็ไม่เกิดความสำคัญผิด เจตนาก็ไม่เสื่อมเสีย ไม่ว่าจะหลอกลวง
นั้นจะไถ่ทำโดยแนบเนียนหรือใช้วิธีการอย่างใด ๆ ก็ตาม ถ้าหากไม่มีขั้นตอนของการสำคัญ
ผิดแล้ว กลฉ้อฉลโดยตัวมันเองจะไม่ทำให้เจตนาเสื่อมเสีย

ดร. สุรชาติ สัตตะบุตร, คำบรรยายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์เปรียบเทียบ
(กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๓๕.

๒

Barry Nicholas, French Law of Contract (London :
Butterworths, 1982), p. 96.

๑.๓ ความจำเป็นในการมีบทบัญญัติเรื่องกลฉ้อฉล

เนื่องจากการแสดงเจตนาเป็นองค์ประกอบสำคัญของนิติกรรม เพื่อให้นิติกรรม มีผลตามกฎหมายอย่างสมบูรณ์ การแสดงเจตนาต้องกระทำด้วยใจสมัครอย่างแท้จริงหรือ ใจสมัครอย่างรู้แจ้งเห็นจริงอย่างอิสระ^๑ หากผู้แสดงเจตนาได้แสดงเจตนาโดยถูก - กลฉ้อฉล การแสดงเจตนาที่ย่อมมิได้เป็นไปด้วยความสมัครใจอย่างแท้จริงของผู้แสดงเจตนา^๒ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองบุคคลผู้แสดงเจตนามิให้ถูกพันตามเจตนา ที่แสดงออกไป

มีข้อสังเกตว่ากฎหมายไทยบัญญัติในเรื่องความสำคัญผิดและเรื่องกลฉ้อฉลแยกจาก กัน เช่น ความประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เป็นต้น แต่ทั้ง ที่ได้กล่าวแล้วว่า กลฉ้อฉลจะต้องผ่านขั้นตอนของการสำคัญผิด ดังนั้นจึงมีผู้คิดกันว่าไม่จำเป็น จะต้องแยกบทบัญญัติในเรื่องกลฉ้อฉลออกจากบทบัญญัติในเรื่องความสำคัญผิด เพราะคู่กรณี สามารถอ้างเหตุความสำคัญผิดได้อยู่แล้ว จึงไม่ต้องอ้างเหตุในเรื่องกลฉ้อฉลอีก

ในเรื่องนี้หากพิจารณาว่า กลฉ้อฉลจำเป็นต้องผ่านขั้นตอนของการสำคัญผิด ก็อาจทำให้เข้าใจว่าไม่จำเป็นต้องมีบทบัญญัติในเรื่องกลฉ้อฉล แต่จะเห็นได้ว่ายังมีความ จำเป็นต้องมีบทบัญญัติเรื่องกลฉ้อฉลแยกออกต่างหาก เพราะเหตุว่า ความสำคัญผิดไม่ใช่ จะอ้างเป็นเหตุให้เจตนาเสื่อมเสียได้เสมอไป ครงกันข้ามกฎหมายจะยอมรับและคุ้มครอง

• ศูนย์วิทยุทรัพยากร
• เช็มซัย ชูติวงศ์ และบรรศักดิ์ อูรรณไพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, หน้า ๑๐๕.

๒
• ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม เล่ม ๒, หน้า ๕๓๑.

ให้แต่เฉพาะความสำคัญผิดในบางเรื่องบางกรณีเท่านั้น ? แต่สำหรับในเรื่องกลฉ้อฉลแล้ว หากเป็นกลฉ้อฉลที่ถึงขนาดจงใจให้บุคคลเข้าทำนิติกรรมแล้วก็สามารถอ้างเหตุกลฉ้อฉลได้ แม้ว่าจะเป็นกลฉ้อฉลในมูลเหตุจงใจ ^๒ หรือในสิ่งซึ่งไม่เป็นสาระสำคัญของนิติกรรมหรือคุณสมบัติของทรัพย์สินก็ตาม ^๓

ตัวอย่าง นาย ก. สำคัญผิดเข้าใจว่าตนจะถูกย้ายไปต่างประเทศ จึงขายรถยนต์และเครื่องเรือนของตนให้ นาย ข. ไปในราคาถูก แต่ความจริง นาย ก. ไม่ได้ถูกย้าย ทั้งนี้ นาย ก. จะอ้างว่าสัญญาซื้อขายเป็นโมฆียะหรือโมฆะไม่ได้ เพราะเป็นการสำคัญผิดในมูลเหตุจงใจ แต่ทว่าในเรื่องนี้ นาย ข. เป็นผู้หลอกลวงให้ นาย ก. สำคัญผิด นาย ก. ก็อาจอ้างเหตุกลฉ้อฉลซึ่งทำให้สัญญาซื้อขายเป็นโมฆียะได้

นอกจากนี้ในแง่ของการพิสูจน์ กลฉ้อฉลเป็นสิ่งที่มีการแสดงออกมากกว่าในเรื่องความสำคัญผิดเพราะเรื่องความสำคัญผิดเป็นเรื่องที่อยู่ภายในจิตใจของผู้แสดงเจตนาคนเดียว ยากที่จะพิสูจน์ให้เห็นว่าได้แสดงเจตนาโดยสำคัญผิด แต่กลฉ้อฉลอย่างน้อยจะต้องมีบุคคลที่เกี่ยวข้องสองคน คือ ผู้ถูกหลอกลวง และผู้หลอกลวงเกิดขึ้น ทั้งนี้ จึงมีการแสดงออกมากกว่าในเรื่องความสำคัญผิด จึงเป็นเครื่องช่วย

^๑ Konrad Zwingert and Hein Kotz, An Introduction o to Comparative law, Vol.II, (Amsterdam : North - Holland, 1977), p. 82.

^๒ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
J.E. de Becker, The Principles and Practice of the Civil Code of Japan (London : Butterworth, 1921), p. 77.

^๓ ทวี กสิยพงศ์, "เจตนาในการทำนิติกรรม", บทบัญญัติ (เล่ม ๒๘ ประจำปี ๒๕๑๘ ตอน ๑), หน้า ๑๓๑.

การพิสูจน์ได้มากกว่าในเรื่องความสำคัญผิด °

๑.๘ ประวัติความเป็นมาในเรื่องกลฉ้อฉล

๑.๘.๑ กลฉ้อฉลในระบบกฎหมายจารีตประเพณี

ระบบกฎหมายจารีตประเพณีเป็นหลัก เกณฑ์กฎหมายที่มีได้บัญญัติ เป็นลายลักษณ์อักษรอันศาลได้นำมาใช้ปรับแก้คดีเพื่อวินิจฉัยข้อพิพาทและมีหลักเกณฑ์ที่เป็นสาระคือเป็นกฎหมายที่ศาลสร้างขึ้นเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยมีที่มาจากการใช้สามัญสำนึกทางหลักเกณฑ์ของปรัชญากฎหมาย ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี ได้แก่ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ประเทศอาณานิคมของประเทศอังกฤษ และประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ ๒

ในประเทศอังกฤษ สิทธิเรียกร้องต่อบุคคลผู้ทำกลฉ้อฉลมีมาตั้งแต่สมัยศตวรรษที่ ๑๔ ° แต่การให้ความหมายและขอบเขตในเรื่องกลฉ้อฉลค่อนข้างแคบต่อมาหลักกฎหมายในเรื่องกลฉ้อฉลได้พัฒนาขึ้นมาตามลำดับ ในสมัยก่อนที่จะมี Judicature Acts, 1873 - 5 ศาลได้วางหลักกฎหมายในเรื่องกลฉ้อฉล

๑
ดร. สุชาภา สัตตมุตย์, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์เปรียบเทียบ เทียบ ๑, หน้า ๓๕.

๒
ไชยยศ เหมะรัชตะ, "หลักกฎหมายสัญญาเปรียบเทียบ", วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์ ฉบับพิเศษรวมบทความทางวิชาการ อนุสรณ์ศาสตราจารย์ หุยก์ แสงอุทัย (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์ศิริพรการพิมพ์, ๒๕๒๓), หน้า ๓๖.

๓
R.J. Walker and M.G. Walker. The English Legal System (London : Butterworths, 1972), p. 24.

โดยอาศัยหลักจากคำพิพากษาของศาลในคดีก่อน ๆ (common law) และ
การตัดสินโดยหลักความเป็นธรรม (equity) ซึ่งศาลอังกฤษได้วางหลักไว้ว่า

(๑) สัญญาอุกยกลเล็กโตถ้ามีการทำกลฉ้อฉลซึ่งเป็นเหตุจูงใจให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง
ฝ่ายใดเข้าทำสัญญา *

(๒) ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งถูกจูงใจให้เข้าทำสัญญาโดยกลฉ้อฉลของคู่สัญญาอีก
ฝ่ายหนึ่ง คู่สัญญาฝ่ายที่ถูกทำกลฉ้อฉลมีสิทธิที่จะเลือกดังนี้ ๒

- รับเอาสัญญานั้นและเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ทำกลฉ้อฉล หรือ
- ยกเลิกสัญญานั้นและยกเหตุที่ถูกทำกลฉ้อฉลเป็นข้อต่อสู้ในกรณีที่ถูก
ฟ้องว่าไม่ปฏิบัติตามสัญญา หรือจะฟ้องกลับในการยกเลิกสัญญาหรือเรียกค่าเสียหาย
หรือจะใช้สิทธิทั้งสองอย่างก็ได้

ปัจจุบันอังกฤษมี Misrepresentation Act, 1967 ซึ่งครอบคลุม
ถึงบทบัญญัติในเรื่องกลฉ้อฉลด้วย

J.G. Pease & P.A. Landon, Pease and Landon's Law
of Contract, 3d ed. (London : Butterworths, 1925), p.120.

๒

Ibid. , p.127.

๑.๘.๖ กลลวดในระบอบประมวลกฎหมาย

ระบบประมวลกฎหมายได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายโรมันซึ่งได้พัฒนาจนมีลักษณะเป็นการรวบรวมหลักเกณฑ์กฎหมายในรูปแบบของ "ประมวลกฎหมาย" ซึ่งจะบัญญัติวางหลักเกณฑ์ทั่วไปไว้เป็นมูลฐานของกฎหมายนั้น ๆ ซึ่งนักนิติศาสตร์และผู้พิพากษาจะต้องสร้างหลักเกณฑ์เฉพาะเรื่องเพื่อปรับกับปัญหากฎหมายเป็นกรณีไป^๑

ประวัติศาสตร์ของระบบประมวลกฎหมายมีประวัติความเป็นมาจากกฎหมายโรมันโดยในยุคจักรวรรดิ (๒๗ ปีก่อนคริสต์ศักราช - คริสต์ศักราชที่ ๕๖๕) ซึ่งจักรพรรดิเป็นประมุขของรัฐ นักนิติศาสตร์เข้ามามีบทบาทมากมาย ในยุคนี้กฎหมายโรมันเจริญสูงสุดเรียกว่า "ยุคทองของกฎหมายโรมัน" (classical period) นักนิติศาสตร์เหล่านี้จะคอยถวายความเห็นแก่องค์จักรพรรดิซึ่งทำให้หลักกฎหมายพัฒนาขึ้นมาก^๒ และในยุคนีเองที่นักนิติศาสตร์ได้สร้างหลักกฎหมายในเรื่องกลลวดขึ้นเป็นข้อยกเว้น (exceptio) ไม่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่เกิดขึ้น โดยหลักกลลวดนำมาใช้โดยถือว่า ผู้หลอกลวงกับการกระทำที่ดำเนินได้ เพราะได้หลอกลวงให้อีกฝ่ายหนึ่งเชื่อ^๓ และการแสดงเจตนาออกไปโดยถูกกลลวดนั้น เป็นสาเหตุทำให้เจตนา

^๑ ไชยยศ เหมะรัชตะ, "หลักกฎหมายสัญญาเปรียบเทียบ", วารสารกฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ ๑๖ หน้า ๓๖

^๒ ประชุม โฉมฉาย, กฎหมายโรมันชั้นปริญญาโท (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๓.

^๓ K.W. Ryan, An Introduction to the Civil Law (Sydney : Halstead Press, 1962), p. 62.

เสื่อมเสีย ๑

นอกจากแก่นิติศาสตร์โรมันจะได้อ้างถึงกฎหมายเวรภัยก่อกวนผู้ผิดแล้ว ยังได้แบ่งแยกว่าการหลอกลวงว่าเป็นการหลอกลวงที่เสีย (dolus malus) กับการหลอกลวงที่ไม่เสีย (dolus bonus) ไว้ต่างหากจากกัน^๑ ซึ่งเป็นต้นแบบแนวความคิดของนักนิติศาสตร์ในสมัยหลังในการแบ่งแยกว่าการกระทำจะเป็นก่อกวนที่มีผลในทางกฎหมายหรือไม่

ในระหว่างศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๖ แนวความคิดทางกฎหมายโรมันได้แพร่หลายเข้าไปในประเทศต่าง ๆ ในยุโรป โดยเฉพาะฝรั่งเศส และเยอรมันได้รับอิทธิพลจากกฎหมายโรมันอย่างมาก และในศตวรรษที่ ๑๘ ฝรั่งเศส ได้จัดทำประมวลกฎหมายแพ่งขึ้น ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายที่ได้รับการยกย่องไปทั่วยุโรป และประเทศอื่น ๆ เช่น เบลเยียม ฮอลแลนด์ อิตาลี ออสเตรีย ฯลฯ ก็ได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศสในการจัดทำประมวลกฎหมายของตนขึ้น^๒

สำหรับประเทศเยอรมันก็ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายโรมันเช่นกัน และได้จัดทำประมวลกฎหมายเสรีจในปี ค.ศ. ๑๘๑๖ และมีผลใช้บังคับในปี ค.ศ. ๑๘๐๐ และเนื่องจากประเทศฝรั่งเศสและเยอรมันต่างก็เป็นประเทศใหญ่ในทวีปยุโรป เมื่อแนวความคิดทาง

^๑ Barry Nicholas, An Introduction to Roman Law (London : Clarendon Press, 1962), p. 176.

^๒ G. Baudry - Lacantinerie, Precis de Droit Civil tome deuxieme. treizieme edition. (Paris : Librairie de la Societe du Rucueil Sirey, 1925), p. 24.

^๓ ปรีดี เกษมทรัพย์, ความรู้พื้นฐานทางนิติศาสตร์หรือกฎหมายแพ่งหลักทั่วไป (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทยการพิมพ์, ๒๕๒๐), หน้า ๑๒๐.

ระบบกฎหมายดังกล่าวได้แผ่ขยายออกไป ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปจึงได้รับอิทธิพลจากกฎหมายของทั้งสองประเทศด้วย แม้แต่ในการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นก็ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายเยอรมันไปเป็นอันมาก ซึ่งต่อมา ในการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยก็รับอิทธิพลจากกฎหมายเยอรมันและญี่ปุ่น เช่นกัน * ซึ่งรวมถึงบทบัญญัติในเรื่องการแสวงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉล อันมีแนวความคิดจากกฎหมายโรมัน และสืบทอดมาเป็นคำพิพากษีก่อกล่าวมาแล้ว

๑.๕ กลฉ้อฉลเปรียบเทียบับบทบัญญัติกฎหมายลักษณะอื่น ๆ

๑.๕.๑ กลฉ้อฉล - สำคัญผิด

เรื่องกลฉ้อฉลและเรื่องสำคัญผิดมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก คือ กลฉ้อฉลจะก่อให้เกิดบุคคลผู้แสวงเจตนาเกิดความสำคัญผิด และแสวงเจตนาออกมาโดยสำคัญผิด อันเนื่องมาจากกลฉ้อฉล ถ้าพิจารณาถึงความสัมพันธ์กันระหว่างกลฉ้อฉลกับสำคัญผิดแล้ว ก็อาจจะกล่าวได้ว่า การแสวงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลเป็นการแสวงเจตนาโดยสำคัญผิดทุกกรณีไป ^๒ แต่การแสวงเจตนาโดยสำคัญผิดไม่จำเป็นต้องเกิดจากกลฉ้อฉล

วีระพงษ์ บุญโญภาส, คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมายสากล

(กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๒๘.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิบูลย์สินทวงศ์, ๒๕๒๘), หน้า ๑๕๕.

เพราะถ้าเป็นกรณีที่ยุ่แสดงเจตนาเข้าใจผิดเองก็ไม่ไรเรื่องเกี่ยวกับกลฉ้อฉลเลย

ข้อแตกต่างที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ **ความสำคัญผิด** —

- ที่จะอ้างให้นิติกรรมเสื่อมเสียไปนั้น จะต้องเป็นความสำคัญผิดที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้ เช่น ตามมาตรา ๑๑๕, ๑๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติรับรองเฉพาะการสำคัญผิดในสาระสำคัญของนิติกรรม หรือการสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สิน ถ้าเป็นการสำคัญผิดในสิ่งซึ่งไม่เป็นสาระสำคัญ ก็ไม่ทำให้นิติกรรมเสื่อมเสียไปแต่อย่างใด ซึ่งต่างจากกรณีกลฉ้อฉล เพราะแม้จะหลอกลวงให้เข้าใจผิดในเรื่องอะไรก็ตาม หากผู้แสดงเจตนาหลงเชื่อ เพราะการหลอกลวงนั้นแล้ว ก็อาจอ้างเหตุ — กลฉ้อฉลได้เสมอ^๑ เช่น การทำกลฉ้อฉลในมูลเหตุจงใจก็สามารถอ้างได้^๒

ในส่วนที่เกี่ยวกับผลของการแสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลนั้น โดยทั่วไปถ้าเป็นเหตุจงใจให้มีการแสดงเจตนาทำนิติกรรมจะมีผลทำให้นิติกรรมเป็นโมฆียะ เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ประมวลกฎหมายฟิลิปปินส์ เป็นต้น ส่วนในเรื่องสำคัญผิดนั้นอาจทำให้นิติกรรมเป็นโมฆียะ หรือในบางกรณีเป็นโมฆะก็ได้ เช่น ตามมาตรา ๑๑๕, ๑๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและ — พณิชย์ มีทั้งกรณีเป็นโมฆียะและโมฆะ บางประเทศ เช่น เยอรมัน นิติกรรมที่ทำด้วย

๑

Konrad Zweigert and Hein Kötz, An Introduction to Comparative Law, p. 94.

๒.

๑ จิต เศรษฐบุตร, คำอธิบายกฎหมายนิติกรรมและหนี้ เล่ม ๑ (พระนคร: โรงพิมพ์แสงทองการพิมพ์, ๒๕๑๒), หน้า ๑๖๘.

ความสำคัญคือยอมเป็นโมฆียะเท่านั้น ๑ ไม่ได้แยกเป็นโมฆะบ้างหรือโมฆียะบ้าง
อย่างกฎหมายไทย

๑.๕.๒ กลฉ้อฉล - ข่มขู่

การข่มขู่เป็นสิ่งที่มักทำให้เจตนาเสื่อมเสียไปได้เช่นเดียวกับเรื่อง -
กลฉ้อฉล ที่จริงแล้วการข่มขู่ในตัวของมันเองไม่ใช่สิ่งที่ทำให้เจตนาเสื่อมเสีย ๒
(เช่นเกี่ยวกับเรื่องกลฉ้อฉลดังที่กล่าวมาแล้ว) แต่การข่มขู่เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความ
กลัวจนเป็นเหตุให้คู่กรณีฝ่ายที่ถูกข่มขู่ได้แสดงเจตนาที่เสื่อมเสียออกมา

ในหัวข้อ กลฉ้อฉล - ข่มขู่ นี้ มีข้อที่ควรพิจารณาคือกลฉ้อฉลและการข่มขู่ที่
เกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอก โดยปกติการทำกลฉ้อฉลที่มีผลทำให้นิติกรรม
เสื่อมเสีย จะต้องเป็นการทำฉ้อฉลโดยคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง หากเป็นการทำกลฉ้อฉล
ที่เกิดจากบุคคลภายนอก โดยหลักแล้วจะไม่ทำให้นิติกรรมเสื่อมเสีย เว้นแต่คู่กรณี
อีกฝ่ายหนึ่งได้รู้หรือควรจะรู้ถึงการทำกลฉ้อฉลของบุคคลภายนอกนั้น ๓ ส่วนในเรื่อง
ข่มขู่ นั้น ไม่ว่าจะเป็นการข่มขู่ที่เกิดจากการกระทำของคู่กรณีหรือเกิดจากการกระทำ
ของบุคคลภายนอกก็ตาม ก็ทำให้เจตนาเสื่อมเสียได้ ทำให้อาจถือได้ว่ากลฉ้อฉลใน
เรื่องนี้ก็น่าจะมีผลเช่นเดียวกัน คือ ไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าใครเป็นคนทำกลฉ้อฉล

๑ ไชยยศ เหมะรัชตะ, "หลักกฎหมายสัญญาเปรียบเทียบ", วารสาร
กฎหมายจุฬาลงกรณ์ ฉบับพิเศษ รวมบทความทางวิชาการ อนุสรณ์ศาสตราจารย์
หยุด แสงอุทัย, หน้า ๑๑๖.

๒ ดร.สุชานที สัตตบุศย์, คำบรรยายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์เปรียบเทียบ
๑, หน้า ๘๖.

๓ พระยาเทพพิฑูร (บุคช่วย วชิโรกุล), คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ บรรพ ๑ - ๒ มาตรา ๑ - ๒๔๐, หน้า ๘๗๖.

เช่นกัน แต่ในเรื่องนี้เขียนเห็นว่ากรณีที่หลักกฎหมายวางหลักไว้ต่างกัน เพราะ
การข่มขู่ทั้งนี้จะเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอก ก็ทำได้แก่บุคคลที่จะกลัวได้
เท่าเทียมกับการที่ถูกรังแกกระทำ แต่กรณีกลฉ้อฉลนั้น การที่บุคคลภายนอกทำกลฉ้อฉล
บุคคลผู้แสวงเจตนาสามารถที่จะใช้ความระมัดระวังได้มากกว่าการที่ถูกรังแกทำกลฉ้อฉล
เอง เพราะอาจสอบถามหรือตรวจสอบจากผู้อื่นได้ฝ่ายหนึ่งได้ เมื่อถูกรังแกฝ่ายหนึ่ง
ไปใครรู้เห็นเป็นใจกับบุคคลภายนอก ผู้ถูกลฉ้อฉลจึงไม่สามารถอ้างเหตุกลฉ้อฉลได้

๑.๕.๓ กลฉ้อฉล - การฉ้อฉล

กลฉ้อฉลและการฉ้อฉลอาจจะเป็นถ้อยคำที่ใกล้เคียงกัน บางครั้งอาจ
สับสนกันได้ แต่ที่จริงแล้วกลฉ้อฉลต่างกับเรื่องการฉ้อฉล เพราะกลฉ้อฉลเป็นเรื่อง
การหลอกลวงให้บุคคลแสวงเจตนาทำนิติกรรม ส่วนการฉ้อฉลนี้ผู้แสวงเจตนามิได้
ถูกลหลอกลวงแต่อย่างใด หากแต่แสวงเจตนาทำนิติกรรมเพื่อฉ้อฉลหรือโกงเจ้าหนี้
กันเป็นทางได้เจ้าหนี้เสียเปรียบ นิติกรรมไม่เป็นโมฆะ แต่เจ้าหนี้สิทธิร้องขอได้
ศาลเพิกถอนนิติกรรมนั้นเสียได้

แต่อย่างไรก็ดี นิติกรรมที่เกิดโดยการฉ้อฉลตามมาตรา ๒๓๗ แห่งประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ก็อาจเกิดขึ้นโดยกลฉ้อฉลของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยก็ได้ ๑

ตัวอย่าง นาย ก. เจตนาจะโอนที่ดินให้ นาย ข. เพื่อเป็นการเอา
เปรียบเจ้าหนี้ แต่การโอนนี้เกิดขึ้นเพราะนาย ข. หลอกลวง นาย ก. ให้ขายที่ดินใน
ราคาถูก ๆ ดังนี้ นาย ก. ย่อมอ้างเหตุว่าสัญญาซื้อขายที่ดินเป็นโมฆะกรรมเพราะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อนุติ ใจสมุทร, ประมวลคำพิพากษาฎีกาในคดีแพ่ง ป.พ.พ. บรรพ ๑
(มาตรา ๑ ถึงมาตรา ๑๕๓) (พระนคร: โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมนักศึกษา
แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๑), หน้า ๕๗๒.

เกิดจากการแสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลได้ แต่สำหรับบุคคลภายนอกคือ เจ้าหนี้ของ นาย ก. นั้นต้องร้องขอเพิกถอนนิติกรรมตามมาตรา ๒๓๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เว้นแต่ นาย ก. จะไปบอกกลางนิติกรรมที่เป็นโมฆะนั้น เจ้าหนี้ก็ย่อมไม่จำเป็นต้องร้องขอเพิกถอนการโอนที่ดินอีก เพราะที่ดินกลับคืนมาเป็นของนาย ก. ตามมาตรา ๑๓๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว

๑.๕.๔ กลฉ้อฉล - ฉ้อฉล

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบางมาตราใช้ถ้อยคำว่า "กลฉ้อฉล" หรือ "ฉ้อฉล" ซึ่งมีไ้มีความหมายเช่นเดียวกับ คำว่า กลฉ้อฉล ในความหมายของ มาตรา ๑๒๖ แต่อย่างใด บทบัญญัติตามมาตรา ดังกล่าวนี้ไ้แก่มาตรา ๓๓๓ และ ๔๑๖

มาตรา ๓๓๓ บัญญัติว่า "ความตกลงทำไว้ล่วงหน้าเป็นข้อความยกเว้นมิให้ ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบเพื่อกลฉ้อฉลหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของคณนั้น ท่านว่า เป็นโมฆะ"

โดยที่มาตรา ๓๓๓ นี้เป็นข้อยกเว้นหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาของ บุคคล กล่าวคือ ตามหลักทั่วไปคู่สัญญาจะตกลงจำกัดความรับผิดชอบแต่ละฝ่ายไว้อย่างไรก็ได้ แต่ข้อตกลงนั้นจะคงไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งตาม มาตรา ๓๓๓ นี้ ถือว่าการตกลงที่คู่สัญญาตกลงไว้ล่วงหน้า เป็นข้อยกเว้นมิให้ลูกหนี้ ต้องรับผิดชอบในกลฉ้อฉลหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงนี้ยอมทำไม่ได้ เพราะถือ เป็นข้อตกลงที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน อันทำให้ข้อตกลง เป็นโมฆะ

สำหรับปัญหาในเรื่องนี้ที่มาตรา ๓๓๓ ใช้คำว่า "กลฉ้อฉล" นี้ มีใช่เป็นเรื่อง กลฉ้อฉล ตามมาตรา ๑๒๖ แต่อย่างใด แต่เป็นเรื่องความทุจริตของลูกหนี้ซึ่งได้แก่ การที่

ลูกหนี้รู้ความจริงแต่ปกปิดเสีย ถึงเช่นความมาตรา ๔๔๕, ๒๒๓ วรรค ๓, ๔๖๕ เป็นต้น หรือหมายความว่า เป็นการที่ไม่ชำระหนี้หรือทำให้เสียหายโดยจงใจของลูกหนี้ ซึ่งจะตกลงยกเว้นความรับผิดของลูกหนี้ไว้ล่วงหน้าเช่นนี้ไม่ได้ ซึ่งมีได้เกี่ยวกับเรื่อง การ หลอกลวงให้ลูกหนี้อายใจให้ทำนิติกรรมโดยสำคัญผิดแต่ประการใด

นอกจากนั้น ในมาตรา ๕๑๖ นี้บัญญัติว่า "บุคคลซึ่งหลายบุคคลฟ้องในมูลตัวแลกเงิน หากอาจจะต่อสู้หรือทวงถามข้อต่อสู้กันอาศัยความเกี่ยวข้องกันเฉพาะบุคคลระหว่างคนกับผู้ที่ส่งจ่ายหรือกับผู้ที่ทรงคนก่อน ๆ นั้นได้ไม่ เว้นแต่การโอนจะได้มีขึ้นด้วยคบคิดกันฉ้อฉล"

ความบทบัญญัติในมาตรา ๕๑๖ นี้ เห็นว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องการอ้างเหตุผลต่อสู้ข้อ ผู้ทรง โทษอ้างเหตุต่าง ๆ อันมีต่อเฉพาะบุคคลในตัวเอง ซึ่งจะอ้างมิได้ แต่มีข้อยกเว้น ถ้าหากการที่ผู้ทรงได้รับโอนตัวแลกเงินมาช่วยการคบคิดกันฉ้อฉล ซึ่งความหมายของคำว่า "ฉ้อฉล" ตามมาตรา ๕๑๖ นี้ หากมีความหมายเช่นเดียวกับที่บทบัญญัติมาตรา ๑๒๑ แต่อย่างใดไม่ เพราะในกรณีนี้ไม่เกี่ยวกับการหลอกลวงให้มีการแสดงเจตนาทำนิติกรรม โดยความเข้าใจผิดแต่ประการใด แต่คำว่า "ฉ้อฉล" ตามความในมาตรา ๕๑๖ นี้ เป็น การคบคิดกันโอนตัวแลกเงินโดยเจตนาระหว่างผู้โอนและผู้รับโอนซึ่งเป็นผู้ทรงนั้น ประสงค์จะมีให้ผู้ถูกฟ้องตามตัวแลกเงินนั้นยกข้อต่อสู้อันมีอยู่ขึ้นอีก ความรับผิด ซึ่งการ คบคิดกันเช่นนี้มิได้เกี่ยวกับการหลอกลวงให้ทำนิติกรรม แต่เป็นการสมคบกันหลอกลวง บุคคลภายนอกโดยทุจริตมากกว่า๒

๑.๕.๕. กลฉ้อฉล - ข้อโกง

กลฉ้อฉลเป็นเรื่องในทางแพ่ง แต่ก็มีลักษณะเนื้อหาใกล้เคียงกับความผิดฐาน ข้อโกง ซึ่งมีบัญญัติในมาตรา ๓๔๑ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

จิตติ คิงส์พิสัย และบล ชีร์กุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๒, (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, ๒๕๐๓), หน้า ๓๒๔.

๒

ไชยยศ เหมะรัชตะ, ฎหมายว่าด้วยนิติกรรม เล่ม ๒, หน้า ๕๔๓ - ๕๔๔.

มาตรา ๓๔๑ แห่งประมวลกฎหมายอาญามีบัญญัติว่า "ผู้ใดโดยทุจริตหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังกล่าวนั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง...." จากบทบัญญัติในมาตรา ๓๔๑ นี้ ได้กำหนดหลักเกณฑ์แห่งความผิดฐานฉ้อโกงไว้ว่าผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกงตามที่กฎหมายอาญากำหนดไว้จะต้องเป็นการกระทำอันมีเจตนาทุจริต คือ แสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่นตามมาตรา ๑ (๑) และลักษณะแห่งการกระทำนั้นต้องเป็นการแสดง —— ออกไปหลอกลวงบุคคลอื่นด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือทำการปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้หรือแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ ซึ่งผลของการหลอกลวงนี้ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหลงเชื่อ ส่งทรัพย์สินให้หรือถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ

เมื่อพิจารณาถึงกลฉ้อฉลซึ่งเป็นเรื่องในทางแพ่งเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์เรื่องฉ้อโกง อันเป็นเรื่องในทางอาญานั้น ข้อที่เหมือนกันสำหรับทั้ง ๒ กรณีก็คือ ต่างก็มีการกระทำในลักษณะเป็นการหลอกลวงบุคคลอื่นให้ทำการใด ๆ ซึ่งรวมถึงการทำนิติกรรมใดเช่นเดียวกัน แต่ข้อแตกต่างอันเป็นสาระสำคัญนั้นอยู่ที่การกระทำอันเป็นความผิดฐานฉ้อโกงนั้น มีลักษณะแค้นหรือจกั๊กเฉพาะกว่ากลฉ้อฉล เพราะจกั๊กในเรื่องการหลอกลวงเพื่อการได้ไปซึ่งทรัพย์สินหรือทำถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิเท่านั้น แต่เรื่องกลฉ้อฉลนี้มุ่งเน้นให้ทางแพ่ง อันเป็นการใช้ขู่มายหลอกลวงให้คู่กรณีแห่งนิติกรรมหลงเชื่อแสดงเจตนาทำนิติกรรมทุกอย่าง ไม่จกั๊กอยู่แต่เฉพาะการได้ไปซึ่งทรัพย์สิน หรือทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิดังในเรื่องฉ้อโกงทางอาญา ทั้งนี้ กลฉ้อฉลจึงไม่จำเป็นต้องเป็นฉ้อโกงเสมอไป

อย่างไรก็ดี ฉ้อโกงก็ไม่จำเป็นต้องเป็นกลฉ้อฉลทุกกรณีเช่นกัน เพราะถ้าเป็นการหลอกลวงซึ่งไม่เกี่ยวกับการทำนิติกรรมก็ไม่ใช่เรื่องกลฉ้อฉลแต่อย่างใด เช่น ก. เป็นคนรับใช้ในบ้าน และครอบครองสิ่งของต่าง ๆ แทนเจ้าของบ้าน ข. แอบอ้างกับ ก.

ว่า คนเป็นเพื่อนกับเจ้าของบ้านหนึ่ง เจ้าของบ้านให้มาเอาของในบ้าน ก. หลงเชื่อ
ยินยอมให้สิ่งของในบ้านไป ดังนั้นจะเห็นได้ว่าไม่ใช่เป็นเรื่องการทำนิติกรรมอย่างใด แต่
ก็เป็นฉ้อโกงเพราะ ข. ได้หลอกลวงจนได้ไปซึ่งทรัพย์สินของผู้ถูกลอกลวง

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า กลฉ้อฉลไม่จำเป็นต้องเป็นฉ้อโกงเสมอไป และฉ้อโกงก็
ไม่จำเป็นต้องเป็นกลฉ้อฉลเสมอไปเช่นกัน

๑.๕.๖. กลฉ้อฉล - ละเมิด

การที่ผู้แสดงเจตนาได้แสดง เจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลทำให้ผู้แสดงเจตนามีสติ
บอกกล่าวหรือให้สัตยาบันนิติกรรมหรือ เรียกค่าสินไหมทดแทนจากการยอมรับข้อกำหนดอัน
หนักกว่าปกติ แต่มีปัญหาว່านอกจากสติดังกล่าวแล้ว ผู้แสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลจะมีสิทธิ
ฟ้องผู้ทำกลฉ้อฉลในฐานะละเมิดได้หรือไม่ เพราะการทำกลฉ้อฉลเป็นการกระทำที่กฎหมาย
ห้ามมิให้กระทำ และเป็นการกระทำที่จงใจ^๒ ซึ่งเข้าหลักเกณฑ์ในเรื่องละเมิดซึ่ง
มีหลักเกณฑ์สำคัญว่า ต้องมีการกระทำโดยผิดกฎหมาย โดยผู้กระทำจงใจหรือประมา
เลินเล่อและมีความเสียหายเกิดขึ้นจึงเป็นผลมาจากการกระทำนั้น^๓ ในปัญหาดังกล่าวนี้จะ

^๒ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด (กรุงเทพมหานคร :
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๔), หน้า ๑๔

^๓ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและหนี้, พิมพ์ครั้งที่ ๓
(กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๑๔๓.

^๓ จิตติ คิงศกัณฑ์ และยล ชีรกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
บรรพ ๒, หน้า ๔๖๖ - ๔๖๗.

เห็นได้ว่า การทำกลฉ้อฉลจะเป็นละเมิดได้จะต้องปรากฏว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำนั้น ความเสียหายนี้ตามมาตรา ๔๒๐ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย กล่าวถึงความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นความเสียหายแก่สิทธิของบุคคลทั้งสิ้น เพราะบุคคลย่อมมีสิทธิบริบูรณ์ในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และทรัพย์สิน สิ่งเหล่านี้จึงรวมอยู่ในความหมายของคำว่า สิทธิอย่างหนึ่งใดนั่นเอง สิทธิอันเป็นมูลฐานที่จะเกิดจากการละเมิดได้ ถ้าเป็นสิทธิเกิดจากซึ่งกฎหมายรับรองคุ้มครองซึ่งบุคคลทั่วไปต้องเคารพก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่สิทธิซึ่งผูกพันเฉพาะบุคคล เช่น สิทธิในหนี้ระหว่างเจ้าหนี้ ลูกหนี้ ย่อมต้องเป็นไปตามมูลแห่งหนี้ เช่น สัญญา เป็นต้น การทำผิดสัญญา เป็นแต่การไม่ชำระหนี้ ไม่เป็นละเมิด แต่ถ้าบุคคลนอกสัญญาเป็นผู้ทำลายสิทธิตามสัญญานั้น ย่อมเป็นละเมิดได้ * ทั้งนี้กรณีที่อยู่แสดงเจตนาไว้หลงเชื่อในกลฉ้อฉลจนได้แสดงเจตนาทำนิติกรรมออกไป หากไม่ปรากฏว่ามีความเสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลตามที่กฎหมายรับรอง การทำกลฉ้อฉลนั้นก็ไม่ใช่สิทธิแก่ผู้แสดงเจตนาในการฟ้องฐานละเมิด เช่น ก. ทำกลฉ้อฉลหลอกลวงให้ ข. ซื้อหุ้นซึ่งในเวลานั้นราคาตกต่ำ แต่ต่อมาหุ้นเกิดมีราคาสูงขึ้นมาก ข. ได้รับประโยชน์งอกงามก็ ไม่มีอะไรเป็นที่เสียหายแก่ ข. ทั้งนี้ ข. ก็ไม่มีสิทธิฟ้อง ก. ในฐานละเมิด เพราะไม่มีความเสียหายเกิดขึ้น ซึ่งเป็นการขาดองค์ประกอบในความรับผิดทางละเมิด

จิตติ คิงศกัทธิ และ ยล ชีรกุล , คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บรรพ ๒ , หน้า ๔๔๕ - ๔๔๖.

สรุปได้ว่า กลฉ้อฉลไม่จำเป็นต้องก่อความรับผิดในทางละเมิดเสมอไป กลฉ้อฉลจะก่อความรับผิดในทางละเมิดก็ต่อเมื่อทำ ความเสียหายแก่สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคล ความที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้เท่านั้น

๑.๖ บทบัญญัติเรื่องกลฉ้อฉลตามกฎหมายต่างประเทศ

หลักกฎหมายอังกฤษ

หลักกฎหมายในเรื่องกลฉ้อฉลอังกฤษนั้น คงได้กล่าวแล้วว่ามาจากคำพิพากษาในคดีก่อน ๆ (common law) รวมทั้งอาศัยจากหลักความเป็นธรรม (equity) ซึ่งให้สิทธิแก่บุคคลผู้แสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลที่จะเรียกร้องค่าเสียหายหรือยกเลิกสัญญา หรือใช้สิทธิทั้งสองอย่าง แต่ถึงแม้ว่าตามหลักแล้วบุคคลผู้แสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลจะสามารถเลือกยกเลิกสัญญาได้ แต่ในบางกรณีก็เป็นเรื่องที่มีปัญหา ในบางครั้งศาลจึงไม่อนุญาตให้ยกเลิกสัญญา แต่จะให้ค่าเสียหายเป็นการทดแทน

การที่บุคคลผู้แสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลจะใช้สิทธิดังกล่าวได้จะต้องแสดงให้เห็นว่า การแสดงของอีกบุคคลหนึ่งที่ทำให้ตนเข้าใจผิดนั้นเป็นสิ่งที่กฎหมายยอมรับคุ้มครองให้ซึ่งโดยปกติจะไม่รวมถึงการโฆษณา ความคิดเห็น สิ่งที่คาบเกี่ยวในอนาคต —

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

G.H. Treil, The Law of Contract, 4th ed. (London : Stevens & Sons, 1975), p. 213.

และบุคคลผู้แสดงเจตนาให้แสดงเจตนาออกไป เพราะถูกจูงใจจากการแสดงได้เข้าใจ
ผิดของอีกฝ่ายหนึ่ง^๑

ปัจจุบันประเทศไทยเกี่ยวกับเรื่องการแสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลอยู่ภายใต้
Misrepresentation Act, 1967 แต่หลักกฎหมายในเรื่องกลฉ้อฉลจาก
คำพิพากษาของศาลก็ยังมีค่าสำคัญในการเป็นบรรทัดฐานที่ศาลในปัจจุบันจะยกขึ้น
อ้างอิงในการตัดสิน เพราะโดยพื้นฐานของระบบกฎหมายจารีตประเพณีเป็นระบบ
กฎหมายที่วัดฉนวนการจากคำพิพากษาของศาลเป็นกฎหมาย^๒ เมื่อมีคดีเกิดขึ้น
ศาลซึ่งกำลังพิจารณาคดีในปัจจุบันจะต้องพิจารณาว่ามีคดีอื่น ๆ ที่คดีนี้เรื่องทำนอง
เดียวกันแต่ก่อนหน้าหรือไม่ หากมีสักเรื่อง ๆ เป็นคดีบรรทัดฐาน (precedent)
ศาลในคดีหลัง ๆ ย่อมถูกผูกมัดในเหตุผลแห่งคำวินิจฉัย (ratio decidendi)^๓

หลักกฎหมายสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี หลักกฎหมาย
เกี่ยวกับการแสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลก็ใกล้เคียงกับหลักกฎหมายอังกฤษ และรวมอยู่
ในหลักทั่วไปของสัญญา สหรัฐอเมริกาไม่มีกฎหมายสัญญาที่จะใช้ครอบคลุมทั่ว
ประเทศ เพราะแต่ละรัฐก็มีกฎหมายที่ใช้เฉพาะในรัฐ แต่ก็มี Restatement of
Contract ซึ่งไม่ใช่กฎหมายโดยตรง แต่เป็นแนวทางที่จะทำให้หลักกฎหมาย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ Ibid.

^๒

ปรีดี เกษมทรัพย์, ความรู้พื้นฐานทางนิติศาสตร์หรือกฎหมายแพ่งทั่วไป,

หน้า ๑๒๙ - ๑๓๐.

^๓

วิฑิต มันทาภรณ์, กฎหมายเองไกลแซกซอนชั้นปริญญาโท (กรุงเทพมหานคร:
คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๑๓.

ในเรื่องสัญญาของสหรัฐอเมริกาเป็นไปในแนวเดียวกัน ๑

ตามมาตรา ๔๓๕ แห่ง Restatement of Contract ได้วางหลักไว้ว่า ก่อให้เกิดความรับผิดในการแสดงเจตนาโดยถูกกลั่นแกล้ง จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าคู่กรณีที่ถูกหลอกลวงได้เข้าใจผิดและได้เข้าทำสัญญาโดยเหตุจากการหลอกลวงนั้น ๒ ถ้าคู่กรณีไม่ได้อ้างข้ออ้างในการหลอกลวงนั้น เขาย่อมอ้างเหตุกกลั่นแกล้งไม่ได้ (คดี Wood tex, Inc V Musulin) ๓

นอกจากหลักกฎหมายในเรื่องการแสดงเจตนาโดยถูกกลั่นแกล้งจะมาจาก Restatement of Contract แล้ว ศาลก็มีบทบาทอย่างมากในการสร้างหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย เพราะรากฐานกฎหมายสหรัฐอเมริกาเป็นลักษณะกฎหมายจารีตประเพณี คำพิพากษาของศาลเป็นบ่อเกิดของกฎหมาย ๔ ในบางกรณีซึ่งไม่มีหลักกฎหมายวางไว้แน่นอน ศาลก็สามารถสร้างหลักกฎหมายเฉพาะคดีเพื่อเป็นหลักในการตัดสิน และหากเกิดคดีในทำนองเดียวกันในภายหลัง ศาลก็จะอ้างอิงคำพิพากษาในคดีก่อน ๆ ในการตัดสิน ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับศาลอังกฤษ ดังนั้นหลักกฎหมายของสหรัฐอเมริกาในเรื่องกลั่นแกล้งจึงมาจาก Restatement of Contract และจากคำพิพากษาของศาล

๑ John D. Calamari & Joseph M. Perillo, The Law of Contracts, 2d ed. (Minn: West Publishing Co., 1977), p. 13.

๒

Ibid., p. 279.

๓

Ibid.

๔

Ibid., p. 13.

หลักกฎหมายฝรั่งเศส

มาตรา ๑๑๖๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสบัญญัติว่า "กบฏฉ้อโกงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความตกลงเป็นอันล้มเลิกไป เมื่อการหลอกลวง (manoeuvres) ที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้กระทำลงนั้นถึงขนาด ซึ่งถ้ามิได้มีการกระทำเช่นนั้น คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งก็มิได้ทำสัญญา"

การที่จะเป็นกรณีกบฏฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสจะต้องเป็นการหลอกลวงโดยมีเจตนาที่จะทำผิดสักฝ่ายหนึ่งเข้าใจผิด (intention de tromper) "ดังเช่น การที่บุคคลใดให้ข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้องโดยเจตนาสุจริต จึงไม่ใช่กรณีกบฏฉ้อโกง" และการที่บุคคลใดให้ข้อเท็จจริงไม่ถูกต้องโดยเจตนาสุจริตก็ไม่มีผลตามกฎหมายฝรั่งเศส เว้นแต่จะเข้ากรณีเรื่องสำคัญผิด"

นอกจากจะต้องมีเจตนาหลอกลวงแล้วยังคงมีการกระทำตามเจตนาที่จะหลอกลวงด้วย ตามมาตรา ๑๑๖๖ ใช้คำว่า manoeuvres ซึ่งหมายถึงวิธีการกระทำทุกอย่างที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดแก่คู่สัญญา ซึ่งมีลักษณะ

๑
ดร. สุรชาติ สัตตบุศย์, ทฤษฎีบทวิภาษกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
เปรียบเทียบ ๑, หน้า ๓๘ - ๓๘.

๒
F.H. Lawson et al, Introduction to French Law,
3d ed. (London : Clarendon Press, 1963), p. 162.

๓

Barry Nicholas, French Law of Contract, p. 97.

ผิดปกติ (normal) ไร้ศีลธรรม (immoral) หรือไม่ถือสัตย์
(déloyal)

กลฉ้อฉลที่จะทำให้พิถกอนสัญญาไว้จะต้องเป็นกลฉ้อฉลที่เป็นสิ่งซึ่งกำหนด
ความตกลงทำสัญญานั้น กล่าวคือหากปราศจากกลฉ้อฉลเช่นนั้นแล้ว คู่สัญญาอีกฝ่าย
หนึ่งก็คงไม่ตกลงทำสัญญาคาย ๒

หลักกฎหมายเยอรมัน

ความไม่สมบูรณ์ของนิติกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันแบ่งออก
เป็น ๔ ประเภท คือ ๓

- (๑) ความเป็นโมฆะ (Nichtigkeit)
- (๒) ความเป็นโมฆียะหรือความอาจบอกล้างได้ (Anfechtbarkeit)
- (๓) ความไม่สมบูรณ์ที่ยังแขวนอยู่ (Schwebende Unwirksamkeit)
- (๔) ความไม่สมบูรณ์สัมพัทธ์ (Relative Unwirksamkeit)

๑
ดร. สุธาภิ สัตตบุษย์, คำบรรยายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์
เปรียบเทียบ ๑, หน้า ๓๖

๒
Marcel Planiol, Planiol Civil Law Treatise, Vol.
2. 12th ed. tr. Louisiana State Law Institute. (Louisiana :
Louisiana State Law Institute, 1939), p. 609.

๓
ไชยยศ เหมะรัชตะ, "หลักกฎหมายสัญญาเปรียบเทียบ", วารสาร
กฎหมายจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า ๑๑๕.

การแสดงความโดยถูกกลฉ้อฉลเป็น เรื่องความไม่สมบูรณ์ของนิติกรรม
อย่างหนึ่งตามกฎหมายเยอรมัน กล่าวคือนิติกรรมที่ไ้กระทำขึ้นโดยกลฉ้อฉลเป็น
โมฆียะกรรม (นิติกรรมที่อาจบอกล้างได้) (anfechtbarkeit) ก็เป็นนิติกรรม
ที่มีผลสมบูรณ์แต่แรก เป็นแต่ผู้มีสิทธิบอกล้างมีอำนาจที่จะทำให้นิติกรรมนั้นเป็น
โมฆะได้ เพราะนิติกรรมนั้นมีข้อบกพร่องซึ่งไม่เป็นธรรมดาแก่เขา

เหตุที่ทำให้เป็นโมฆียะตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมีดังต่อไปนี้

- ก. นิติกรรมที่ไ้กระทำขึ้นเพราะสำคัญผิด (มาตรา ๑๑๘, ๑๒๐)
- ข. นิติกรรมที่ไ้กระทำขึ้นโดยกลฉ้อฉลหรือข่มขู่ (มาตรา ๑๒๓)

ตามมาตรา ๑๒๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันบัญญัติเกี่ยวกับเรื่อง
กลฉ้อฉลไว้ดังนี้ ๑

(๑) ผู้ใดถูกชักจูงให้แสดงความโดยกลฉ้อฉลหรือการข่มขู่โดยผิดกฎหมาย
อาจบอกล้างการแสดงความได้

(๒) ถ้าบุคคลภายนอกเป็นผู้ชักกลฉ้อ การแสดงความซึ่งกระทำต่อบุคคลอื่น
อาจถูกบอกล้างได้ก็ต่อเมื่อบุคคลดังกล่าวทราบกลฉ้อฉลหรือควรจะต้องทราบ
กลฉ้อฉลนั้น ในกรณีนี้บุคคลอื่นนอกจากบุคคลซึ่งการแสดงความได้แสดงต่อเขาได้รับ
สิทธิไปโดยตรงจากการแสดงเจตนา นั้น จะบอกล้างการแสดงเจตนา นั้นต่อเขาได้
ต่อเมื่อเขาทราบหรือควรจะต้องทราบกลฉ้อฉลนั้น

ตามมาตรา ๑๒๓ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน กลฉ้อฉลที่จะเป็นสาเหตุ
ให้เจตนาเสื่อมเสียจะต้องเป็นกลฉ้อฉลที่เป็นเหตุจูงใจใหญ่แสดงเจตนาแสดงเจตนา

๑
เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๗.

ทำนิติกรรมออกไป^๖ ซึ่งหากปรากฏว่าผู้แสดงเจตนาได้แสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉล เขามีสิทธิเลือกที่จะบอกล้างหรือให้สัตยาบันต่อนิติกรรมนั้นก็ได้^๗

สิทธิบอกล้างของผู้แสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลย่อมหมดไปเมื่อหมดกำหนด เวลาสิ้นสุด (Ausschlussfrist) สำหรับการบอกล้าง หรือโดยการให้สัตยาบัน ซึ่งตามมาตรา ๑๒๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน การบอกล้างนิติกรรมเพราะ เหตุถูกฉ้อฉลของกระทำภายใน ๑ ปี นับแต่บุคคลซึ่งมีสิทธิจะบอกล้างได้รู้ถึงกลฉ้อฉล นั้น อย่างไรก็ตามการบอกล้างจะกระทำมิไ้เกินอายุวงศน ๓๐ ปี นับแต่ได้มีการแสดง เจตนา^๘

หลักกฎหมายฟิลิปปินส์

ถ้าเปรียบเทียบการมีผู้ฉ้อฉลในเรื่งกลฉ้อฉล ประมวลกฎหมายแพ่ง ฟิลิปปินส์เป็นประมวลกฎหมายที่จัดทำในเรื่งกลฉ้อฉล ใดก็ตามที่กว้างและละเอียดมาก เช่น ในเรื่งการโฆษณาชวนการกล่าวถึงกฎหมายประเทศต่าง ๆ เช่น เยอรมัน ฝรั่งเศส

W. Siebert, Surgetliches Gesetzbuch Band I (Allgemeiner Teil) (Stuttgart : Kohlhammer, 1967), p. 493.

Horbert Horn et al, German Private and Commercial Law : An Introduction. tr. Tony Weir. (London : Clarendon Press, 1982), p. 83.

ดร.ไพฑิษย์ พัฒนกุล, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์เปรียบเทียบ ๒ (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๒) หน้า ๕๑.

ไทย ฯลฯ ไม่ได้มีคดีไว้ แต่ละไว้ได้เป็นหน้าที่ของนักนิติศาสตร์หรือหน้าที่ของศาล ในการพิจารณาหาขอบเขตในเรื่องดังกล่าว แต่ประมวลกฎหมายแพ่งฟิลิปปินส์ก็มีบัญญัติ รับรองไว้ตามมาตรา ๑๓๕๐ ซึ่งบัญญัติว่า "การโฆษณาโอ้อวดทางการค้าตามปกติ ในตัว มันเองไม่เป็นการหลอกลวง เมื่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งมีโอกาสที่จะรู้ข้อเท็จจริงได้"^๑

หลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งฟิลิปปินส์ ก็คือ สัญญาซึ่งเกิดจากการแสดง เจตนาโดยถูกกลลวงเป็นโมฆียะ (มาตรา ๑๓๓๐) หากเป็นเหตุจงใจให้บุคคลหนึ่ง บุคคลใดเข้าทำสัญญา ซึ่งถ้าหากไม่มีกลลวงนั้น เขาก็จะไม่เข้าทำสัญญา (มาตรา ๑๓๓๕)^๒

มีข้อสังเกตว่า ประมวลกฎหมายแพ่งฟิลิปปินส์มีบทบัญญัติเรื่องกลลวงเพื่อ เหตุเช่นเดียวกับ มาตรา ๑๒๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย โดย ได้บัญญัติไว้ตาม มาตรา ๑๓๕๔ วรรค ๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งว่า กลลวง เพื่อเหตุเพียงแต่ทำให้ผู้ทำกลลวงเพื่อเหตุนั้นรับผิดในความเสียหาย.^๓

หลักกฎหมายมาเลเซีย

บทบัญญัติในเรื่องกลลวงในมาเลเซียได้รับอิทธิพลจากกฎหมายในระบบ จารีตประเพณี และได้บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญา (Contracts Act) ซึ่งตามมาตรา ๑๗ กลลวงหมายความรวมถึงการกระทำทั้งค้ายซึ่งใดกระทำโดย

Ambrosio Padilla, Civil Law Vol. IV. 6th ed.

(Manila : Padilla, 1974), p. 717.

๒

Ibid., p. 706.

๓

Ibid., p. 720.

มีเจตนาที่จะรังใจให้คู่กรณีเขาทำสัญญา หากบุคคลใดแสดงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉล ผลจะทำให้สัญญาเป็นโมฆียะ

นอกจากนี้ศาลยังมีบทบาทในการวางหลักกฎหมายด้วย เช่น ศาลได้วางหลัก ในคดี Tan Chye Chew & Anor. V Eastern Mining & Metal Co. (1965) ว่าการกล่าวหาว่ามีการทำกลฉ้อฉลจะต้องได้รับพิสูจน์ จะวินิจฉัยโดยไม่มีการพิสูจน์ไม่ได้ ^๒

๑.๓ ขอบเขตการใช้บทบัญญัติในเรื่องกลฉ้อฉล

๑.๓.๑ บทบัญญัติเรื่องกลฉ้อฉลในหลักทั่วไป

บทบัญญัติ เรื่องกลฉ้อฉลในหลักทั่วไปมีอยู่ที่ตามมาตรา ๑๒๑ - ๑๒๕ ใน บรพ. ๑ หลักทั่วไป ที่ บรพ. ๑ นี้ มีต้นแบบจากเยอรมันและนำหลักไปปรับใช้กับบรพ. อื่น ๆ ได้ ดังนั้น บทบัญญัติในเรื่องกลฉ้อฉลในหลักทั่วไปจึงสามารถนำไปปรับใช้ครอบคลุม ถึงบรพ.อื่น ๆ ด้วย เว้นแต่จะมีบทบัญญัติในเรื่องกลฉ้อฉลไว้โดยเฉพาะในบรพ.นั้น ๆ อยู่ แล้ว เช่น ตามมาตรา ๔๖๕ ในเรื่องประกันภัย เป็นต้น

อย่างไรก็ดี แม้บทบัญญัติเรื่องกลฉ้อฉลนี้จะอยู่ในส่วนว่าด้วยการแสดงเจตนา _____ อันเป็นหลักทั่วไปในเรื่องนิติกรรม แต่ก็มีภาระทำบางอย่างในทาง กฎหมายที่คล้ายนิติกรรม ^๓ เช่น กรณีเจ้าหนี้ได้เตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามมาตรา ๒๐๘

• Visu Sinnadurai, The Law of Contract in Malaysia and Singapore Cases and Commentary (London : Oxford University Press, 1979), p. 204.

^๒
Ibid., p. 210.

^๓
หยุด แสงอุทัย, กฎหมายแพ่งลักษณะมูลหนี้ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗), หน้า ๒๑ - ๒๘.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นต้น ซึ่งการกระทำดังกล่าวต่างจากเรื่องนิติกรรม เพราะผู้กระทำไม่จำเป็นต้องมีเจตนาให้ผลในทางกฎหมายเกิดขึ้น จึงมีปัญหาว่า การกระทำที่คล้ายนิติกรรมดังกล่าวจะเข้าบทบัญญัติเรื่องกลฉ้อฉลได้หรือไม่ ในปัญหาดังกล่าวนี้เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ควรมีบทบัญญัติในเรื่องการกระทำในทางกฎหมายที่คล้ายนิติกรรมไว้ จึงต้องนำบทบัญญัติว่าด้วยนิติกรรมมาใช้บังคับโดยอนุโลมในฐานะที่เป็นบทบัญญัติที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งตามมาตรา ๔ ดังนั้นบทบัญญัติว่าด้วยการแสวงเจตนาที่บกพร่องซึ่งรวมถึงเรื่องกลฉ้อฉลจึงนำมาบังคับใช้โดยอนุโลมด้วย เป็นแต่แทนที่ผู้กระทำจะบอกกล่าวโมฆียกรรม ผู้กระทำเป็นแต่ถอนถ้อยคำหรือการกระทำของเขาและกระทำเสียใหม่ให้ถูกต้อง

๑.๓.๒ บทบัญญัติเรื่องกลฉ้อฉลในบทเฉพาะ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีบทบัญญัติเรื่องกลฉ้อฉลในบทเฉพาะดังนี้

- (๑) เรื่องประกันภัย (มาตรา ๘๖๕)
- (๒) เรื่องการสมรส (มาตรา ๑๕๐๖)
- (๓) เรื่องพินัยกรรม (มาตรา ๑๓๐๘)
- (๑) เรื่องประกันภัย

เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายในเรื่องประกันภัยนี้ก็ได้มีบทบัญญัติกรณีพิเศษไว้เกี่ยวกับกลฉ้อฉลใน มาตรา ๘๖๕ บัญญัติว่า " ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัย หรือในกรณีประกันชีวิต บุคคลอันการใส่เงินยอมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของเขานั้น ภัยอยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริงซึ่งอาจจะไ้จูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีกหรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารู้อยู่แล้วแถลงข้อความนั้นเป็นความเท็จหรือ ท่านว่าสัญญานั้นเป็นโมฆียะ" และในบทบัญญัติมาตรา ๘๖๕ วรรค ๒ บัญญัติ

เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

คือไม่ว่า "ถ้ามิได้ใช้สิทธิบอกกล่าวภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันที่ผู้รับประกันทราบมูลค่าอันจะบอกกล่าวก็ได้ก็ หรือมิได้ใช้สิทธินี้ภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ทำสัญญาาก็ ท่านว่าสิทธิ นั้นเป็นอันระงับสิ้นไป"

ตามบทบัญญัติความมาตรา ๘๕ ดังกล่าว มีข้อสังเกตว่าเป็นบทบัญญัติเฉพาะ กล้องจดลงฝ่ายผู้เอาประกันภัยเท่านั้น ถ้าหากจะมีกรณีผู้รับประกันภัยใช้กล้องจดแล้ว ก็มิใช่กรณีความมาตรา ๘๕ แต่ใช้บังคับตามบทบัญญัติเรื่องกล้องจดในหลักทั่วไป

ความตามมาตรา ๘๕ วรรคแรกมีข้อแตกต่างกับกล้องจดในหลักทั่วไป คือ ความหลักทั่วไปกล้องจดอันจะทำให้สัญญาตกเป็นโมฆียะนั้น ตามมาตรา ๑๒๒ ต้องถึงขนาดซึ่งถ้า มิได้มีกล้องจดเช่นนั้น ก็จะไม่มีการทำนิติกรรมขึ้นเลย ถ้าเป็นกล้องจดเพื่อเหตุคือเป็นแต่ เพียงทำให้ยอมรับข้อกำหนดหนักกว่าปกติ นิติกรรมไม่เป็นโมฆียะ เป็นแต่ให้สิทธิเรียกค่า สิ้นไหมทดแทนเท่านั้น ส่วนตามมาตรา ๘๕ วรรคแรก แม้การแสดงเท็จจะไม่ถึงกับทำให้ ผู้รับประกันภัยบอกปัดการทำสัญญา เป็นแต่เพียงทำให้ผู้รับประกันภัยเรียกเบี้ยประกันภัยสูง ขึ้นเท่านั้นก็ทำให้สัญญาตกเป็นโมฆียะได้

ความมาตรา ๘๕ วรรค ๒ บัญญัติถึงกำหนดระยะเวลาในการบอกกล่าวโมฆียะกรรม อันเกิดจากการละเว้นหรือแถลงข้อความเท็จตามวรรคแรก ซึ่งกำหนดระยะเวลาดังกล่าวนี้แตกต่าง จากบทบัญญัติในหลักทั่วไป โดยกำหนดระยะเวลาบอกกล่าวในเรื่องประกันภัยนี้กำหนดระยะเวลา ไว้สั้นกว่าตามหลักทั่วไปตามมาตรา ๑๔๓

นอกจากบทบัญญัติความมาตรา ๘๕ แล้ว กฎหมายได้บัญญัติเกี่ยวกับการที่ผู้รับประกัน ภัยแสดงเจตนาว่าจะมีผลให้สัญญาเป็นโมฆียะหรือไม่ โดยบทบัญญัติความมาตรา ๘๖ ว่า "ถ้าผู้รับ ประกันภัยใคร่ขอความจริงดังกล่าวในมาตรา ๘๕ ก็ได้ หรือรู้ว่าขอแถลงความเป็นความเท็จ ก็ได้ หรือควรจะได้รู้เช่นนั้นหากใช้ความระมัดระวังก็จะถึงคาคหาหมายได้แต่ด้วยเหตุชนกิติ ท่านให้ฟัง

จิตติ คิงศกพิสัย, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๐), หน้า ๕๐.

ว่าสัญญาเป็นอันสมบูรณ์" ความในตอนแรกที่กล่าวว่าถ้าผู้รับประกันภัยไถ่รู้ถึงข้อความจริงหรือรู้ว่าข้อแถลงเป็นเท็จนั้น ถ้อยหลักเช่นเดียวกับหลักทั่วไปกล่าวคือ เมื่อผู้ถูกทำกลฉ้อรู้ถึงความจริงเสียแล้วก็ถือว่าได้แสงเจตนาโดยถูกกลฉ้อล สัญญาจึงไม่ตกเป็นโมฆียะ แต่ความในข้อที่ว่า ผู้รับประกันภัยควรจะได้รู้เช่นนั้นหากใช้ความระมัดระวังก็จะถึงคาคหมายได้แต่วิญญูชนนั้นเป็นข้อยกต่างจากหลักทั่วไป เพราะเรื่องกลฉ้อลในหลักทั่วไปนั้น คู่กรณีไม่มีหน้าที่ที่จะต้องระวังว่าอีกฝ่ายหนึ่งใช้กลฉ้อลหลอกลวงเขาหรือไม่ แม้ควรจะได้รู้ความจริงได้ถ้าใช้ความระมัดระวังอย่างวิญญูชน แต่ที่จริงมีไ้รู้ก็ยังมีสิทธิจะอ้างความเป็นโมฆียะนอกกลางได้ * แต่ความตามมาตรา ๔๖ ก็กล่าว ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ต้องระวังในการรับทราบข้อความจากอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าหากควรจะได้รู้ความจริงได้โดยใช้ความระมัดระวังอย่างวิญญูชน สัญญานั้นก็สมบูรณ์ไม่เป็นโมฆียะ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะกฎหมายได้กำหนดหน้าที่ฝ่ายผู้เอาประกันภัยให้แสดงความจริงเป็นพิเศษกว่าสัญญาธรรมดา ฉะนั้น ก็เป็นการสมควรที่ฝ่ายผู้รับประกันภัยจะต้องใช้ความระมัดระวังเป็นหน้าที่เพิ่มขึ้นกว่าคู่กรณีในสัญญาธรรมดาบ้าง *

ข้อสังเกตอันเกี่ยวกับผลของการบอกกลางตามมาตรา ๔๕ ในกรณีสัญญาประกันชีวิตและสัญญาเป็นโมฆียะเพราะเหตุตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๔๕ นั้น มาตรา ๔๖ ได้บัญญัติเป็นผลไว้โดยเฉพาะว่าในกรณีบอกกลางสัญญาตามความในมาตรา ๔๕ ผู้รับประกันภัยต้องคืนค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันภัยแก่ผู้เอาประกันภัยหรือทายาทของผู้นั้น จากผลดังกล่าวความบทบัญญัติ มาตรา ๔๖ ที่กล่าวมานี้เป็นผลพิเศษแตกต่างไปจากบทบัญญัติในหลักทั่วไป มาตรา

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เรื่องเดียวกัน .

๑๓๕ ในบรรพ ๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ความที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๘๒ นี้โดยปกติน่าจะเข้าใจได้กับกรณีประกันวินาศภัย คือการประกันภัยธรรมคาทั่ว ๆ ไป หรือประกันภัยในการรับขนในส่วนที่ ๒ ตั้งแต่มาตรา ๔๔๓ - ๔๔๖ หรือในเรื่องประกันภัยค่าจุน ในมาตรา ๔๔๓ - ๔๔๔ แต่อย่างไรก็ดีถ้าพิจารณาจากคำว่าในกรณีบอกล้างสัญญาตามความในมาตรา ๔๘๕ อันเป็นปัญหาของตีความว่าจะใช้บทบัญญัติ มาตรา ๔๘๒ นี้ในประกันภัยประเภทใด นักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นว่า บทบัญญัติในมาตรา ๔๘๒ นี้เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ แห่งเอกเทศสัญญา เรื่องประกันภัยซึ่งเป็นบทบัญญัติว่าด้วยประกันชีวิตโดยเฉพาะ ตามลักษณะที่บัญญัติ มาตรา ๔๘๒ ไว้ในเรื่องประกันชีวิตนี้ จึงสมควรใช้กับการบอกล้างโมฆะในสัญญาประกันชีวิต เนื่องจากเหตุบกพร่องตามมาตรา ๔๘๕ เท่านั้น ไม่ควรใช้กับในเรื่องสัญญาประกันประเภทอื่น ไม่ว่าจะเป็นประกันวินาศภัยหรือประกันภัยรับขนหรือประกันภัยค่าจุน แต่ประการใด หากนำมาใช้ใน เรื่องประกันวินาศภัยด้วยแล้ว การบัญญัติกฎหมายอันมีลักษณะตามบทบัญญัติ มาตรา ๔๘๒ นี้ก็ลักษณะจะบัญญัติไว้ในส่วนที่ ๑ ซึ่งว่าด้วยบทเบ็ดเสร็จทั่วไปมากกว่าที่จะบัญญัติไว้ในหมวด ๓ ว่าด้วยประกันชีวิตเช่นนี้ จึงอาจเห็นได้จากเจตนารมณ์ของผู้ร่าง ว่า มาตรา ๔๘๒ นี้ใช้ใน เรื่องสัญญาประกันชีวิตเป็นการเฉพาะเท่านั้น มิฉะนั้นผู้ร่างคงจะร่างบทบัญญัติในทำนอง มาตรา ๔๘๒ นี้ต่อจากมาตรา ๔๖๕ หรือมาตรา ๔๖๖ แยกกลับมาบัญญัติไว้ในมาตรา ๔๘๒ ในเรื่องประกันชีวิตโดยเฉพาะ

(๒) เรื่องการสมรส

ในเรื่องการสมรสอันเป็นบทบัญญัติในบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายได้พึงเล็งถึงความสำคัญของคู่สมรสจึงได้บัญญัติเกี่ยวกับความไม่สมบูรณ์แห่งการสมรสไว้เป็นการเฉพาะเพื่อให้ผลนั้นมีลักษณะที่เหมาะสมกับความเป็นจริง และความ

อนุมติ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๑ ว่าด้วยนิติกรรม, หน้า ๒๓๒.

เป็นธรรมก็จะเห็นได้จากมาตรา ๕๑๖ ได้บัญญัติถึงเรื่องที่คุณสมรสได้ทำการสมรสโดยถูก
กลฉ้อฉลไว้โดยบัญญัติว่า "ถ้าคุณสมรสได้ทำการสมรสโดยถูกกลฉ้อฉลอันถึงขนาด ซึ่งถ้ามิได้
มีกลฉ้อฉลนั้นจะไม่ทำการสมรส การสมรสนั้นเป็นโมฆียะ

ความในวรรคหนึ่งไม่ใช่นับกันในกรณีการสมรสนั้นเกิดขึ้นโดยบุคคลที่สามโดยคุณ
สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมิได้รู้เห็นด้วย

สิทธิขอเพิกถอนการสมรส เพราะถูกกลฉ้อฉล เป็นอันระงับเมื่อเวลาไต่สวนผ่านไป
แล้วเกินสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงกลฉ้อฉลหรือเมื่อเวลาไต่สวนผ่านไปแล้วหนึ่งปีนับแต่
วันสมรส"

ในเรื่องหลักเกณฑ์ของเรื่องการสมรสโดยถูกกลฉ้อฉลนี้ผู้หลงผิด เพราะถูกกลฉ้อฉล
ความบทบัญญัติมาตรา ๕๑๖ นี้ได้แก่ตัวผู้สมรสแล้วไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงก็ตาม แต่ก็ไม่รวม
ถึงบิดามารดาหรือผู้ปกครองในกรณีคงให้ความยินยอม เพราะคุณสมรสนั้นเป็นผู้เยาว์ และ
กลฉ้อฉลอันก่อให้เกิดความหลงผิดนี้มีได้หลายประการทั้ง เช่น อาจเป็นการทำกลฉ้อฉลอัน
เกี่ยวกับฐานะของบุคคลไม่ว่าจะเป็นทางทรัพย์สิน ความรู้ หรือสกุลรุนชาติ เกี่ยวกับอาชีพ
และในกรณีอื่น หรือแม้แต่ในเรื่องความสามารถในการมีบุตรของคุณสมรสแต่ละฝ่าย ตัวอย่าง
เช่น ชายหลอกวงหญิงว่าเป็นลูกเศรษฐีมีฐานะการเงินดีทำให้หญิงชื่นชอบในตัวชายนั้นจึงได้
ทำการสมรส หรือเกี่ยวกับการที่หญิงหลอกวงชายว่ามีอาชีพที่ดี มีสภาพแห่งอาชีพมั่นคงมิได้
เป็นการเสื่อมเสีย แต่แท้จริงแล้วหญิงนั้นเป็นโสเภณีแต่ไปปกปิดชายไว้ทำให้ชายนั้นหลงผิด
ทำการสมรสกับหญิง เนื่องจากคิดว่าหญิงนั้นมีอาชีพที่มีเกียรติแต่เมื่อทำการสมรสไปผลปรากฏ
ว่าการไม่เป็นเช่นนั้น ซึ่งทำให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่คุณสมรสซึ่งเป็นฝ่ายชายนั้น เป็นต้น ในกรณี
เหล่านี้ก็อาจถือได้ว่า เป็นการทำกลฉ้อฉลให้มีการหลงผิด ตามมาตรา ๕๑๖ นี้ นอกจากนั้น
กลฉ้อฉลอันจะถือว่าการสมรสนั้นตกเป็นโมฆียะนั้นตามมาตรา ๕๑๖ วรรคแรกนั้นได้กำหนด
ไว้ที่กลฉ้อฉลนั้นจะต้องถึงขนาดว่าหากมิได้มีกลฉ้อฉลแล้วจะไม่มีทำการสมรสเลย ซึ่งหลักเกณฑ์นี้
เหมือนกับหลักเกณฑ์ในเรื่องกลฉ้อฉลถึงขนาดตามมาตรา ๕๒๒ แห่งบรรพ ๑ อันเป็นหลักทั่วไป

จากบทบัญญัติมาตรา ๑๕๖ วรรค ๒ ก็กล่าวถึงเรื่องการทำกลฉ้อฉลโดยบุคคลที่สาม ซึ่งเทียบได้กับหลักเกณฑ์ในมาตรา ๑๒๑ วรรค ๒ ในบรรพ ๑ ที่มีหลักเกณฑ์ตรงกันว่า จะต้องให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้เห็นการทำกลฉ้อฉลนั้น จึงจะถือว่าการสมรสนั้นตกเป็นโมฆียะ เพราะโคค่านึงถึงคู่สมรสที่สุจริตและไม่มีส่วนเกี่ยวกับการทำกลฉ้อฉลนั้น นอกจากนั้นการทำกลฉ้อฉลโดยการนิ่ง แม้จะมีใฉฉฉบัญญัติในมาตรา ๑๕๖ นี้ก็ย่อมถือได้ว่านำหลักเกณฑ์มาตรา ๑๒๔ อันเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไปมาใช้ในเรื่องการทำกลฉ้อฉลให้ทำการสมรสได้เช่นเดียวกัน แต่การนิ่งจะถือเป็นกลฉ้อฉลนั้นต้องเป็นการกระทำของคู่สมรสเท่านั้น ไม่รวมถึงบุคคลที่สาม ดังนั้นการทำกลฉ้อฉลให้ทำการสมรสโดยการนิ่งของบุคคลที่สามนั้นย่อมมีไม่ไค้เลยเช่นเดียวกับในเรื่องหลักเกณฑ์ทั่วไป ข้อสังเกตค้ำว่าบุคคลที่สามตามที่มาตรา ๑๕๖ วรรค ๒ บัญญัติไว้มีความหมายกว้างและแตกต่างจากถ้อยค้ำว่าบุคคลภายนอกดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๑ วรรค ๒ อันเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไป กล่าวคือ บุคคลที่สมนี้ หมายถึง นอกจากตัวคู่สมรสเองเป็นบุคคลที่สามทั้งสิ้น เพราะเหตุว่าบิคามารคาหรือผู้ปกครองถือว่าเป็นบุคคลที่สามก็ไค้ แต่อาจไม่ถือว่าเป็นบุคคลภายนอก ในกรณีอันเกี่ยวกับความยินยอมให้ทำการสมรส นอกจากนี้ผู้มีสิทธิร้องขอให้เพิกถอนตามมาตรา ๑๕๖ ในมาตรา ๑๕๔ ไค้จำกัดไว้เฉพาะคู่สมรสผู้ถูกกลฉ้อฉลเท่านั้น เนื่องจากค้ำนึ่งถึงความค้องฉฉฉหรือความพึงพอใจของคู่สมรสเป็นสำคัญว่าคู่สมรสนั้นจะไค้สิทธิบอกฉฉฉหรือไม่อันอาจถือได้ว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัววันแต่คู่สมรสผู้ถูกกลฉ้อฉลนั้นจะถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถตามมาตรา ๒๔ ซึ่งบุคคลที่อาจร้องขอให้เพิกถอนตามมาตรา ๑๕๔ ก็ไค้แก่ บุคคลตามบทบัญญัติ มาตรา ๒๔ ไค้บัญญัติไว้เช่น บุพการี ผู้สืบสันคาน เป็นคน แต่ถ้าหากคู่สมรสที่ถูกกลฉ้อฉลนั้นเป็นแต่เพียงวิกลจริตก็ค้องมีการร้องขอให้ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ พร้อมกับมีการขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการสมรสไปพร้อมกัน

นอกจากนั้นบทบัญญัติ มาตรา ๑๕๖ วรรค ๓ ก็ไค้กำหนดระยะเวลาที่จะขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการสมรสอันเกิดจากเหตุกลฉ้อฉลนั้น ซึ่งกำหนดไว้ ๒ กรณีค้ำด้วยกันกล่าวคือ สิทธิขอเพิกถอนการสมรสเป็นอันระงับเมื่อเวลาไค้ผ่านพ้นไปแล้ว ๔๐ วันนับแต่วันที่รู้หรือควรไค้รู้ว่าการทำกลฉ้อฉลนั้นกรณีหนึ่ง หรือเวลาไค้ผ่านพ้นไปแล้ว ๑ ปี นับแต่วันสมรสอีกกรณี

หนึ่งอันกล่าวไว้ว่าเป็นเรื่องระยะเวลาขอเพิกถอนกลฉ้อฉลแตกต่างจากหลักเกณฑ์ทั่วไป
อันบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘๓

(๓) เรื่องพินัยกรรม

กรณีการทำพินัยกรรมเพราะเหตุกลฉ้อฉลนี้ บทบัญญัติมาตรา ๑๗๘ แห่งบรรพ
๖ ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ใ้มีบทบัญญัติพิเศษแตกต่างไปจากหลักเกณฑ์ทั่วไป
ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๑ โดยมาตรา ๑๗๘ บัญญัติว่า "เมื่อผู้ทำพินัยกรรมตายแล้ว บุคคล
ผู้มีส่วนได้เสียคนใดคนหนึ่งจะร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนพินัยกรรมซึ่งได้ทำขึ้นเพราะสำคัญผิด
หรือกลฉ้อฉลก็ยกข้อเมื่อความสำคัญผิดหรือกลฉ้อฉลนั้นถึงขนาด ซึ่งถ้ามิได้มีความสำคัญผิด
หรือกลฉ้อฉลเช่นนั้น พินัยกรรมนั้นก็จะมีได้ทำขึ้น

ความในวรรคก่อนนี้ให้ใช้บังคับแม้ถึงว่ากลฉ้อฉลนั้นบุคคลซึ่งมิใช่เป็นผู้รับประโยชน์
ตามพินัยกรรมได้ก่อขึ้น

แต่พินัยกรรมซึ่งได้ทำขึ้นโดยสำคัญผิดหรือกลฉ้อฉลย่อมมีผลบังคับได้ เมื่อผู้ทำ
พินัยกรรมมิได้เพิกถอนพินัยกรรมภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้การสำคัญผิดหรือกลฉ้อฉลนั้น"

จากบทบัญญัติมาตรา ๑๗๘ นี้ได้กล่าวถึงกรณีการทำพินัยกรรมเพราะเหตุสำคัญ
ผิดและเพราะเหตุกลฉ้อฉลไว้ สำหรับในเรื่องการทำพินัยกรรมเพราะเหตุกลฉ้อฉลนี้บทบัญญัติ
มาตรา ๑๗๘ วรรค ๑ ได้กล่าวถึงเรื่องบุคคลผู้มีส่วนได้เสียคนใดคนหนึ่งจะร้องขอให้ศาลสั่ง
เพิกถอนพินัยกรรม จึงอาจกล่าวได้ว่าผลพิเศษแตกต่างไปจากหลักเกณฑ์ทั่วไปในมาตรา ๑๒๑
เรื่องการทำพินัยกรรมเพราะเหตุกลฉ้อฉลตามมาตรา ๑๗๘ นี้ได้แก่เรื่องผลของการทำกล
ฉ้อฉลอันก่อให้เกิดการทำพินัยกรรมนั้น ซึ่งมาตรา ๑๗๘ บัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียคนใดคนหนึ่ง
ร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนแต่ในหลักเกณฑ์ทั่วไปในมาตรา ๑๒๑ อันเกี่ยวกับการทำพินัยกรรม
ทั่วไปเพราะเหตุกลฉ้อฉลนั้นได้บัญญัติให้นิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะ

แต่สำหรับข้อที่ควรพิจารณาค้นเกี่ยวกับความคล้ายคลึงของหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำ
พินัยกรรมโดยเหตุกลฉ้อฉลนั้นจากมาตรา ๑๗๘ วรรคแรกตอนท้ายได้กล่าวไว้ให้ถือว่า -

พินัยกรรมอัน เกิดขึ้นเพราะเหตุกลฉ้อฉลที่จะร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนใต้นั้น ต้องเป็น การทำกลฉ้อฉลอันถึงขนาดที่ถ้ามิได้ทำกลฉ้อฉลนั้นพินัยกรรมจะมีได้ทำขึ้น ซึ่งเหมือนกับ เรื่องกลฉ้อฉลถึงขนาดความมาตรา ๑๒๒ อันเป็นหลักเกณฑ์ทั่วไป

พิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา ๑๑๐๘ วรรค ๒ แล้วได้กล่าวถึงเรื่องกลฉ้อฉล อันบุคคลซึ่งมิใช่เป็นผู้รับประโยชน์ตามพินัยกรรมได้ก่อขึ้น ซึ่งเป็นหลัก เกณฑ์แตกต่างจาก หลักทั่วไปในมาตรา ๑๒๒ วรรค ๒ ซึ่งบัญญัติว่า ถ้าคู่กรณีฝ่ายหนึ่งได้แสดงเจตนาเพราะ กลฉ้อฉลของบุคคลภายนอกการจะเป็นโมฆียะคือเมื่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้หรือควรจะได้รู้ กลฉ้อฉลนั้น แต่ใน เรื่องพินัยกรรมนี้โดยที่พินัยกรรมเป็นเรื่องนิติกรรมฝ่ายเดียวโดยเคร่ง ครัด ซึ่งไม่มีคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ด้วยเหตุนี้มาตรา ๑๑๐๘ วรรค ๒ จึงบัญญัติไว้ว่าความใน วรรคก่อนนี้ให้ใช้บังคับ แม้ถึงว่ากลฉ้อฉลนั้นบุคคลซึ่งมิใช่เป็นผู้รับประโยชน์ตามพินัยกรรม ได้ก่อขึ้นกล่าวคือกรณีบุคคลภายนอกเป็นผู้ทำกลฉ้อฉลก็ทำให้พินัยกรรมนั้นเกิดผลตามมาตรา ๑๑๐๘ นั่นคือ ทำให้พินัยกรรมนั้นอาจถูกร้องขอต่อศาลสั่งเพิกถอนได้ โดยไม่จำต้องคำนึง ว่าผู้รับประโยชน์ตามพินัยกรรมได้รู้หรือควรได้รู้กลฉ้อฉลนั้นหรือไม่แต่ประการใด อัน -- แตกต่างจากหลักเกณฑ์ทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด

มีข้อสังเกตว่าความบทบัญญัติ มาตรา ๑๑๐๘ วรรค ๓ ได้กล่าวถึงเรื่องผู้ทำ พินัยกรรมมิได้เพิกถอนพินัยกรรมภายใน ๑ ปีนับแต่ได้รู้ถึงกลฉ้อฉลนั้น ย่อมทำให้พินัยกรรม นั้นมีผลบังคับได้ซึ่งเป็นบทบัญญัติพิเศษนอกเหนือจากหลักเกณฑ์ทั่วไปอันคำนึงถึงความประสงค์ ของผู้ทำพินัยกรรม เมื่อรู้วาทคนได้ถูกกลฉ้อฉลนั้น แต่หาได้กระทำการอันเป็นการเพิกถอน พินัยกรรมนั้นแต่อย่างใดไม่ อันควรถือได้ว่าผู้ทำพินัยกรรมยอมรับในการทำกลฉ้อฉลนั้น กฎหมายจึงมี เจตนาว่าเพื่อให้พินัยกรรมนั้นเกิดผลบังคับโดยจำกัดระยะเวลาไว้ ๑ ปี นับแต่ผู้ทำพินัยกรรมรู้ว่าได้มีการทำกลฉ้อฉลต่อตน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งการบังคับตาม พินัยกรรม

๑.๒ ที่มาของบทบัญญัติ เรื่องกลฉ้อฉลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บทบัญญัติความมาตรา ๑๒๑ - ๑๒๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีที่มาจากนี้

- (๑) มาตรา ๑๒๑ มาจากประมวลกฎหมายฉ้อฉล มาตรา ๑๖
- (๒) มาตรา ๑๒๒ มาจากคัมภีร์เดิม มาตรา ๑๓๖
- (๓) มาตรา ๑๒๓ มาจากหนังสือ Walton I หน้า ๒๕๕
- (๔) มาตรา ๑๒๔ มาจากประมวลกฎหมายแพ่งบราซิล มาตรา ๕๔
- (๕) มาตรา ๑๒๕ มาจากประมวลกฎหมายแพ่งบราซิล มาตรา ๕๗

๑.๕ หลักเกณฑ์ในเรื่องการแสวงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉล

(๑) การแสวงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลจะต้องปรากฏว่ามีการหลอกลวงโดยมีเจตนาหลอกลวง กล่าวคือ ต้องมีการหลอกลวงด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดก็ตาม เช่น โฆษณาการกล่าวเท็จ การใช้เล่ห์เหลี่ยม ฯลฯ และเป็นกาหลอกลวงโดยมีเจตนาที่จะหลอกลวง หากได้ทำโดยสุจริต ก็ไม่ใช่กรณีกลฉ้อฉล ซึ่งจะไต่กล่าวรายละเอียดในบทต่อไป

(๒) มีบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย ๒ ฝ่าย ได้แก่บุคคลผู้ถูกหลอกลวงให้แสวงเจตนาทำนิติกรรมและบุคคลผู้ทำกลฉ้อฉล ซึ่งอาจจะเป็นคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกก็ได้

(๓) การทำกลฉ้อฉลไม่ได้เป็นเหตุให้นิติกรรมเสื่อมเสียเสมอไป แต่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขเกี่ยวกับบุคคลผู้ถูกหลอกลวงว่าได้แสวงเจตนาทำนิติกรรมโดยอาศัยเหตุกลฉ้อฉลหรือไม่ หากปรากฏว่าบุคคลผู้ถูกทำกลฉ้อฉลได้แสวงเจตนาไปเพราะเหตุอื่นหรือไม่ได้เชื่อในข้อเท็จจริงที่หลอกลวงนั้น การแสวงเจตนาที่สมบูรณ์ จะอ้างว่าได้แสวงเจตนาโดยถูกกลฉ้อฉลไม่ได้

ส่วนในกรณีที่กลฉ้อฉลนั้นไม่ถึงขนาดที่จะจูงใจให้แสวงเจตนาทำนิติกรรม แต่ก็เพียงพอที่จะจูงใจให้แสวงเจตนาทำนิติกรรมนั้นยอมรับเอาข้อกำหนดในนิติกรรมนั้นมากกว่าที่ตนจะพึงรับเอานั้น เป็นกรณีกลฉ้อฉลเพื่อเหตุ (dolus incidens) * ซึ่งไม่ทำให้นิติกรรมเสื่อมเสีย เป็นแค่ผู้แสวงเจตนาทำนิติกรรมโดยกลฉ้อฉลเพื่อเหตุนั้นมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนในการที่ต้องรับข้อกำหนดอันหนักนั้น เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา ๑๒๓, ประมวลกฎหมายแพ่งฟิลิปปินส์ มาตรา ๑๓๕๕ วรรค ๒

๑. อักษรพร จุฬารัตน์, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, หน้า ๒๔.